

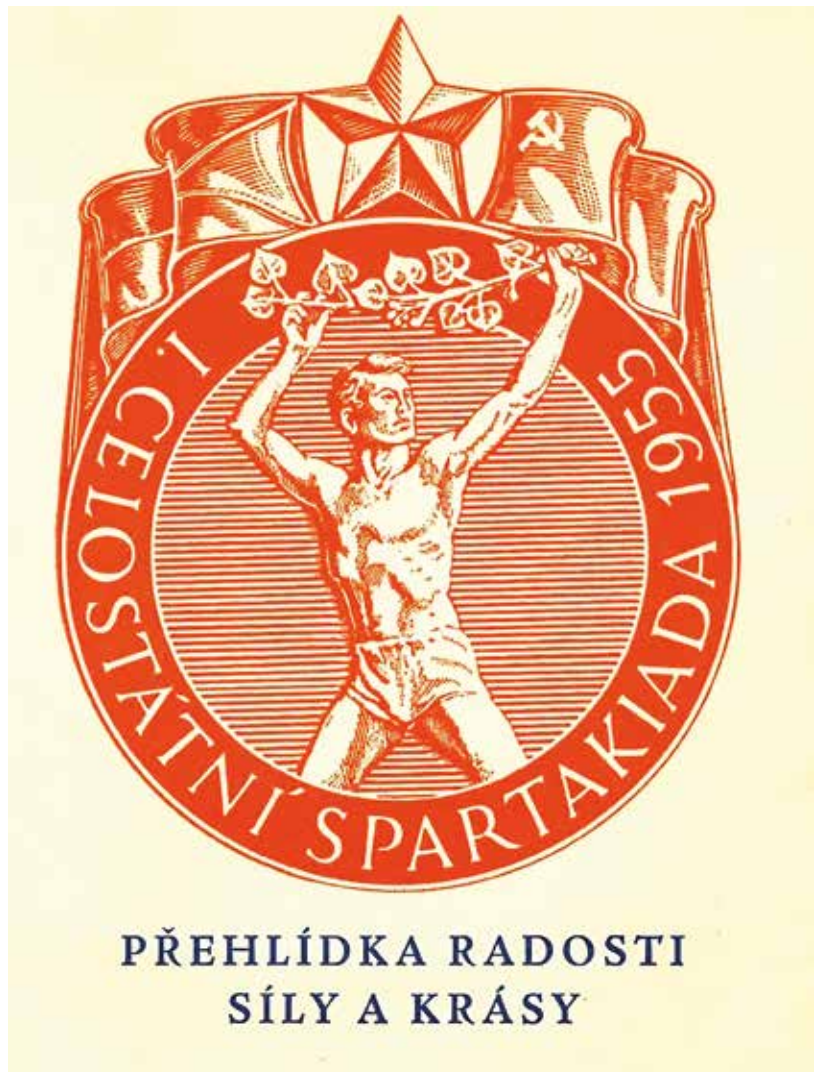
Na stráži šťastných dnů

Vystoupení cvičenců Ministerstva vnitra na I. celostátní spartakiádě v roce 1955

MILAN BÁRTA

Spartakiády se staly největším a nejmasovějším rituálem komunistického režimu v Československu. Proběhlo jich celkem šest, konaly se jednou za pět let, vždy v letech končících pětkou nebo nulou (s výjimkou roku 1970). První byla uspořádána v roce 1955, dva roky od smrti sovětského vůdce J. V. Stalina a dva měsíce po odhalení jeho monumentálního pomníku na Letné.

● V úterý 5. července 1955 čekali na diváky i na nejvyšší představitele politického života na Masarykově státním stadionu na Strahově (tehdy ovšem striktně označovaném jako Strahovský stadion) překvapení. Zatímco cvičení mladých a dospělých na I. celostátní spartakiádě proběhla v duchu předúnorových sokolských sletů, již pondělní Den Svazarmu¹ uvedl nový rozměr masové tělovýchovy, když se spolu se cvičenci, kteří mj. předváděli



¹ Svazarm (Svaz pro spolupráci s armádou) vznikl v listopadu 1951 jako dobrovolná branná organizace s účelem zajištění řádné přípravy nejširších vrstev pracujícího lidu k plnění úkolů obrany vlasti, prohloubení jednoty pracujícího lidu s lidově demokratickou armádou, výchova pracujícího lidu k věrnosti a spojeneckému svazku se Sovětským svazem a se státy lidové demokracie, zvýšení jeho odhodlanosti a schopnosti k obraně vlasti a tím i úsilí o zajištění světového míru. Zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově – viz <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1951-92/zneni-o> (citováno k 11. 11. 2022).



Nový rozměr masové tělovýchovy. Členové Svazu pro spolupráci s armádou (Svazarm) cvičí na I. celostátní spartakiádě s bodáky na puškách. (foto: ČTK)

šerm bodákem nasazeným na pušce, na stadionu objevili nejen parašutisté a cvičení psi, ale přijely i motocykly či traktory. Poslední den I. celostátní spartakiády potom nesl název Den ozbrojených sil. Zahajovalo ho vystoupení Dobrovolné sportovní organizace Rudá hvězda (DSO RH) a vojsk Ministerstva vnitra (MV).

V půl třetí odpoledne po dělových výstřelech a slavnostní znělce

spartakiády vyšli za zvuků *Pochodu Rudé hvězdy* z Brány borců na stadion nejprve vlajkonoši. V čele vlály vlajky ČSR a SSSR, za nimi následovalo dvanáct vlajek „spřátelených zemí“ a stejný počet vlajek DSO Rudá hvězda.² Dále pochodovaly tři tisíce cvičenců DSO Rudá hvězda v barvách trikolory, bílý a červený řad mužů a modrý žen.³ Po zhruba deseti minutách cvičení se rozeběhli

ke stranám plochy a nad stadionem zazněl recitativ: „*Před námi hrdina a jeho čistý štít – sovětské země bezpečnostní sbor; jak Felix Dzeržinský chcem' nepřítele bit a jeho ČEKA zůstane náš vzor!*“ Hned poté se objevila uniformovaná vojska Ministerstva vnitra: tisíc příslušníků Pohraniční stráže s puškami a po pěti stovkách samopaly ozbrojených vojáků Civilní obrany a Vnitřní stráže.⁴ Po

2 I. celostátní spartakiáda 1955. Společné vystoupení DSO Rudá hvězda a ozbrojených sil ministerstva vnitra. Sportovní a turistické nakladatelství, Praha 1955, s. 3.

3 Úspěch DSO Rudá hvězda a vojsk ministerstva vnitra. *Rudé právo*, 6. 7. 1955, s. 1.

4 O cvičencích Rudé hvězdy bylo od počátku jasno, naproti tomu složení a počty ozbrojených vystupujících se několikrát měnily. V uniformách se zbraněmi měli vedle Pohraniční a Vnitřní stráže vystupovat původně i příslušníci Veřejné bezpečnosti (VB) a Státní bezpečnosti (StB), milicionáři v modrých kombinézách apod. Uvažovalo se dokonce o několika stovkách cvičenců v černých trenýrkách

600 tisíc cvičenců

První celostátní spartakiáda měla v komunistické hagiografii představovat symbolické završení oslav desátého výročí osvobození Československa sovětskou armádou. Tradice spartakiád, navazující na prvorepublikové dělnické sportovní akce, měla nahradit předúnorové sokolské slety. V leččems ovšem na slety navazovala a na přípravě spartakiády se podíleli i někdejší sokolští cvičitelé. Na jaře 1955 proběhlo 311 okresních a 28 krajských spartakiádních vystoupení. Vše vyvrcholilo ve dnech 23. června až 5. července 1955 tělocvičnými vystoupeními v Praze na Strahově. Ta byla rozdělena na Den mladých, Den dospělých, Den Svazarmu a Den ozbrojených sil. Spartakiáda sestávala z téměř tří desítek skladeb, na nichž vystoupilo na šest set tisíc cvičenců. Kromě toho se v hlavním městě konala řada dalších sportovních a turistických akcí či spartakiádní Festival lidové umělecké tvořivosti nebo nejrůznější kulturní vystoupení, kterých se účastnily i hudby Ministerstva vnitra.



Dobové materiály (repro: archiv autora a redakce)



předvedení předepsaných skladeb na závěr padesátiminutového vystoupení vytvořili všichni společně tři velké soustředné kruhy v národních barvách, obklopené pěticípou hvězdou tvořenou příslušníky vojsk Ministerstva vnitra s namířenými zbraněmi (první řada ležela, druhá klečela) a všech pět tisíc cvičenců společně provolalo: „*Nad husitskou*

Prahou po staletí příští Stalinova socha bude stát!“⁵ Přestože cvičení součástí Ministerstva vnitra nazvané *Na stráži šťastných dnů* nemělo takový ohlas jako vystoupení vojáků, jež vždy patřilo mezi nejnáročnější a nejefektivnější sestavy, jednalo se o velkolepou akci, která měla být okázalou propagací bezpečnostního aparátu.⁶

OBTÍŽE S NÁCVIKEM

Za strahovským vystoupením byla dlouhá a často nelehká příprava. Základním problémem byla rychlost, s jakou musel proběhnout nácvik na spartakiádu. Vedení Komunistické strany Československa (KSČ) ponechalo na přípravě obecně málo času, začalo se v podstatě jen asi rok a půl

a černožlutých tričkách, kteří měli představovat „nepřítele“. Výsledná podoba nakonec vycházela z reálných personálních možností resortu. *Archiv bezpečnostních složek* (ABS), f. Správa tělovýchovy a vrcholového sportu FMV I. díl (A 22/1), inv. j. 4, Návrh na vystoupení DSO Rudá hvězda na „Celostátní spartakiádě 1955“, 30. 12. 1953.

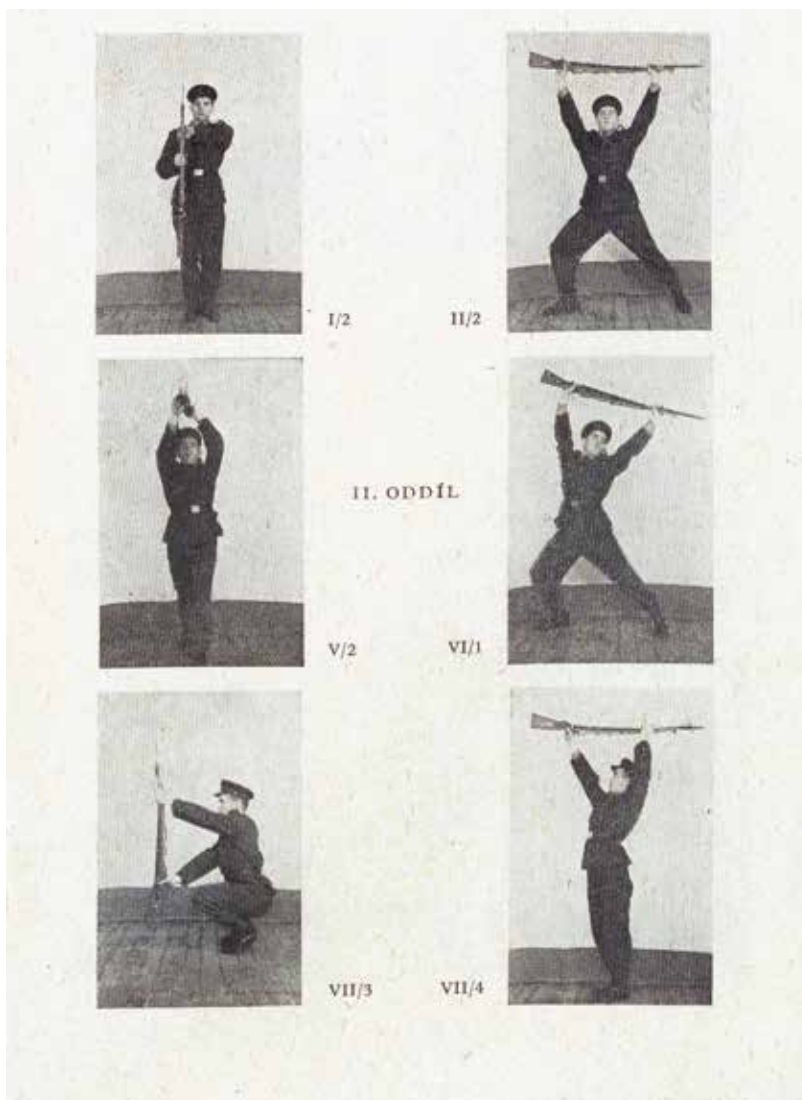
5 *I. celostátní spartakiáda 1955*, s. 4. Zvolání se týkalo monumentálního Stalinova pomníku na Letné, slavnostně odhaleného 1. 5. 1955. Staletí ale nevydržel, k zemi se poroučel již v listopadu 1962.

6 Vojáci, kteří se na rozdíl od příslušníků Sboru národní bezpečnosti (SNB) zúčastnili všech spartakiád a představovali vrchol cvičení, zaujali více i autora zdařilé knihy o spartakiádách Petra Roubala, který jim věnoval pět stran, kdežto vystoupení SNB jen dvě. ROUBAL, Petr: *Československé spartakiády*. Academia, Praha 2016, s. 156–162.

Ukázky z brožury *Společné vystoupení DSO Rudá hvězda a ozbrojených sil ministerstva vnitra*. S puškou příslušník Pohraniční stráže.
(repro: ABS, f. A 5, inv. j. 3)

před samotnou akcí (sokolské slety, které byly díky dlouhé tradici mnohem kompaktnější, se přitom začínaly připravovat již bezprostředně po skončení předešlého sletu). Centrální stranické orgány navíc zasahovaly i do nejmenších detailů příprav.⁷

Sportovní organizace Ministerstva vnitra zastihlo vyhlášení spartakiády ve stadiu reorganizace a nutilo příslušné činitele ke zvýšené aktivitě. Sport (zvláště na dobrovolné masové bázi) přitom do té doby nepatřil k primárním zájmům resortu. Vedení komunistické strany a vláda na konci roku 1952 uložily Ministerstvu vnitra organizovat tělesnou výchovu podobně jako v jiných oblastech v rámci centrálního řízení Státním výborem pro tělesnou výchovu a sport do dobrovolných sportovních organizací.⁸ V rámci Sboru národní bezpečnosti (SNB) a Pohraniční stráže měly nést specifický název Rudá hvězda, celý název tedy zněl Dobrovolná sportovní organizace Rudá hvězda.⁹ Její struktura v zásadě kopírovala územní členění státu (krajské výbory - odbočky - oddíly). V září 1954 měla papírově ve 23 druzích sportu (včetně např. sekce šachů, kuželek či ruských gorodků) celkem 2 765 oddílů s 38 077 členy, z nich ovšem jen necelá polovina se účastnila cvičení pravidelně.¹⁰ Množství „papírových“ cvičenců se dá vysvětlit tím, že pro „dobrovolnou“ organizaci existovala směrná čísla pro počet členů, i tím, že



se členství uvádělo např. v kádrových dotaznících.

Při ústředním výboru Rudé hvězdy byl na pokyn Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport zřízen Výbor I. celostátní spartakiády 1955, při jednotlivých krajských výběrech

potom výbory spartakiády. Prvním úkolem se stalo vyškolení dostatečného počtu cvičitelů, kteří měli řídit nácvik. Byl jmenován ústřední cvičitelský sbor a krajské a okresní cvičitelské sbory. U vojsk MV nácvik řídili tělovýchovní pracovníci

7 K problémům spartakiády obecně viz tamtéž, s. 239–244.

8 ABS, f. Organizační a vnitřní správa FMV IV. díl (A 6/4), inv. j. 159, RMV č. 41 ze dne 1. 9. 1954 Organizační statut DSO Rudá hvězda – vydání.

9 GREXA, Ján – STRACHOVÁ, Milena: *Dějiny sportu. Přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*. Masarykova univerzita, Brno 2011, s. 189–190. Vedení ministerstva se to ale nezdálo a na zdůraznění sovětského vzoru navrhovalo změnu názvu na DSO Dynamo, z čehož nakonec sešlo. ABS, f. A 22/1, inv. j. 4, Změna názvu DSO „Rudá hvězda“ na DSO „Dynamo“, 28. 12. 1953.

10 ABS, f. A 22/1, inv. j. 4, I. celostátní aktiv DSO Rudá hvězda ze dne 8. 9. 1954.

D S H N Í R Á Ľ

cvičenak DSO Rudá hvězda soustředěný na I. CS 1955 v Praze.

27. června 1955 - pondělí.

05.00	budíček
05.00 - 05.30	mytí a osobní úprava
05.30 - 05.45	chlíd ubíkačí
05.45	nástup na snídani
05.45 - 06.30	snídane
06.30 - 07.10	uvítání a seznámení cvičenců s organizací, programem a funkcemi soustředění, pokyny k udržování pořádku a chodu zaměstnání.
07.10 - 07.25	přesun do Veleševína
07.30 - 10.00	rozcvičení a organizace čt.
10.00 - 10.30	přestávka - přemísťovka
10.30 - 12.00	cvičení v čtích
12.00 - 12.15	přesun do Žakovovy ulice
12.15 - 12.30	osobní úprava a příprava na oběd
12.30 - 14.00	oběd + přemísťovka
14.00 - 15.30	odpolední odpočinek na lážku
15.30 - 15.45	příprava k nástupu a osobní úprava
15.45 - 16.15	agitační besedy k školám
16.15 - 16.40	nástup na suta
16.40 - 17.10	přesun na stadion Strahov
17.10 - 19.00	nástup do Satek, pození a nástup
19.00 - 21.00	zkoušky na cvičišti
21.00 - 22.00	osobní úprava a sprchování
22.00 - 22.45	přesun zpět do ubíkačí
23.00 - 23.45	vyčte
24.00	večeře

28. června 1955 - úterý.

04.00	budíček
04.00 - 04.30	mytí a osobní úprava
04.30 - 05.00	snídane
05.00 - 05.10	příprava k odjezdu, seznámení na suta
05.10 - 05.40	přesun na Strahov
05.40 - 07.00	nástup do Satek, pození
07.00 - 10.00	zkoušky na cvičišti
10.00 - 10.30	osobní úprava, sprchování, čaj.
11.25 - 11.55	přesun do ubíkačí
11.55 - 12.30	příprava k obědu
12.30 - 13.30	oběd
13.30 - 15.00	odpolední odpočinek na lážku
15.00 - 15.25	vyčte - teoreticky, agitační besedy k školám a hodnocení průběhu nácvičky
15.30 - 15.30	příprava k odjezdu
15.30 - 16.25	přesun na Strahov
16.25 - 18.00	nástup do Satek, pození
18.00 - 21.00	zkoušky na cvičišti
21.00 - 21.30	osobní úprava a sprchování
21.30 - 22.25	přesun zpět
22.25 - 22.30	nástup k večeři
22.30 - 23.30	večeře
23.30	večeře

Každý den cvičenců byl pečlivě rozplánován (repro: ABS, f. A 5, inv. j. 3)

zapojení stranických organizací, které vybízely k účasti na nácvičku. Ministr vnitra Rudolf Barák si problémy jistě uvědomoval, současně ovšem věděl, že politické zadání musí splnit. Účast na spartakiádě proto upravovalo několik rozkazů ministra vnitra. Již prvním z konce srpna 1954 nabádal podřízené k co největší účasti. Příkladem měli jít náčelníci, komunisté a svazáci. Současně ministr zdůraznil heslo „Co člen Rudé hvězdy - to aktivní účastník nácvičky našeho vystoupení na I. celostátní spartakiádě 1955!“¹³ Z dochovaných materiálů se zdá, že otázka dobrovolnosti ustupovala do pozadí. Náčelníci měli vyhradit pro nácvičku jednu hodinu týdně z bojové přípravy. Teprve tehdy se počet cvičenců zvýšil, do značné míry proto, že nyní byl nácvička v rámci bojové přípravy nařízený.¹⁴

Počátečnímu nezájmu nahrávalo i to, že v zimě se připravená skladba nedala dost dobře nacvičovat v uzavřených tělocvičnách a mnoho prvků potřebovalo kooperaci velkého množství cvičenců, přitom se často cvičilo dokonce v kancelářích či na chodbách. Od brzkého jara se proto vyráželo nacvičovat ven. Problémy byly i s hudebním doprovodem. Skladba nebyla včas nahrána a mnohé skupiny si ještě na okresních spartakiádách musely vystačit pouze s doprovodem klavíru. Skladba vojsk Ministerstva vnitra byla zase několikrát přepracována a tím se dále pozdžilo zahájení nácvičky.¹⁵ Již bylo zmíněno, že problémy byly zvláště s mužskými cvičenci. Ženy - šlo

jednotlivých útvarů. Již problém se sháněním cvičitelů předznamenal obtíže, které měly dále nastat.¹¹

K 1. září 1954 se začalo s masovým nácvičkem v jednotlivých tělocvičnách jednotách, přitom teprve ke stejnému

datu byl vydán organizační statut Rudé hvězdy.¹² Není proto divu, že se od počátku objevily problémy s nedostatečným počtem cvičenců, zejména mužů (což byl ovšem problém celostátní). Zvýšení zájmu nepomohlo ani

11 ABS, f. Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Jindřicha Kotala (A 5), inv. j. 3, Organizace příprav DSO hvězda na I. CS (celostátní spartakiádu - pozn. aut.), nedatováno.

12 ABS, f. A 6/4, inv. j. 159, RMV č. 41 ze dne 1. 9. 1954 Organizační statut DSO Rudá hvězda - vydání. Srovnej s *Archiv tělesné výchovy a sportu*, f. Spartakiády 1953-1990, k. 2, Organizační statut DSO Rudá hvězda.

13 ABS, f. A 6/4, inv. j. 158, RMV č. 40 ze dne 28. 8. 1954 I. celostátní spartakiáda - zajištění účasti na nácvičku pro vystoupení RH.

14 Do nácvičky bylo zapojeno celkem 28 059 lidí během bojové přípravy, jen 17 897 jich ale nacvičovalo i ve svém volném čase. ABS, f. A 6/4, inv. j. 3, Organizace příprav DSO hvězda na I. CS, nedatováno.

15 Tamtéž, Zpráva o průběhu příprav a provedení vystoupení DSO Rudá hvězda a vojsk MV na I. celostátní spartakiádě 1955, nedatováno.

převážně o manželky příslušníků – byly naopak vysoce hodnoceny. Měly muže předstihovat „*ve všech směrech, hlavně pak v nadšení pro věc spartakiády a osobní obětavosti*“.¹⁶

Nácviku se měli účastnit nejen příslušníci Sboru národní bezpečnosti, ale i vojsk Ministerstva vnitra (Pohraniční a Vnitřní stráž a Civilní obrany). Na počátku února 1955 proto v Praze proběhla velká celostátní porada velitelů všech zainteresovaných složek. Její výsledky shrnoval rozkaz ministra vnitra, který konkretizoval podíl jednotlivých ozbrojených složek podřízených ministerstvu vnitra.¹⁷

Vzhledem k tomu, že čas se krátil a dosavadní výsledky nesplnily

očekávání, jmenoval ministr štáb pro organizaci nácviku I. celostátní spartakiády Ústředního výboru DSO RH v čele s náměstkem Karlem Klímou, jehož zástupcem se stal náčelník tělovýchovného odboru MV Václav Mudra (jednalo se současně o vedoucí funkcionáře DSO Rudá hvězda). Tím se odpovědnost přenesla na Rudou hvězdu, která se nácvikem fakticky zabývala.¹⁸ Zástupcem pro věci politické byl jmenován tajemník hlavního výboru útvarových organizací KSČ na MV Jaroslav Klíma a vojska Ministerstva vnitra zastupoval velitel Hlavní správy Pohraniční stráže Josef Sixta. Jejich úkolem bylo nejen zkvalitnit, ale hlavně zintenzivnit

nácvik.¹⁹ Štábu podléhaly jednotlivé odbory a skupiny, pověřené plněním konkrétních úkolů. Jejich organizace se měnila dle postupu nácviku, nakonec vypadala následovně: skupina pro hromadná cvičení (šest odborů – pro hromadná cvičení a scénu, nástupový, vytyčovací, šatnový, průvodový, hudební), sportovní skupina (podléhala jí ústřední sportovní sekce), pořadatelská skupina (čtyři odbory – pořadatelský, ubytovací, dopravní, zdravotní), propagační skupina (čtyři odbory – propagační, kulturní, výstavní, filmový a rozhlasový a tiskový), hospodářská skupina (pět odborů – finanční, rozpočtový, materiální, stravovací, technický)

Vše provázely zmatky, nejasnosti a často se místo důležitých otázek řešily podružnosti

a skupina pro informace a mezinárodní styk.²⁰ Organizační působnost jednotlivých odborů ovšem nebyla přesně vymezena, vše provázely zmatky, nejasnosti a často se místo důležitých otázek řešily podružnosti, například na sedmi zasedáních se projednávalo oblečení náčelnictva.²¹

Celá akce měla být výrazně propagována v rámci resortu i na veřejnosti, vedoucí pracovníci DSO absolvovali celkem sedm debat v rozhlase a televizi, nechyběly články v novinách (často se objevovaly v interních časopisech *Bezpečnost* a *Sportovec RH*, v době spartakiády dokonce vycházela *Hlídka I. Celostátní spartakiády*), vznikaly plakáty, brožury apod. Morální stav měli udržovat na patřičné výši političtí pracovníci a agitátoři.

Podle původního rozhodnutí kolegů jako nejvyššího poradního orgánu



Spartakiády se účastnili také příslušníci největší ozbrojené složky, Československé lidové armády (foto: ČTK)

16 Tamtéž, Stav příprav k I. CS 1955 v DSO Rudá hvězda a v ozbrojených silách min. vnitra k 31. lednu 1955, 5. 2. 1955.

17 ABS, f. A 6/4, inv. j. 186, RMV č. 8 ze dne 18. 2. 1955 Zajištění zdárného vystoupení ozbrojených sil MV na I. CS – 1955.

18 Nešlo ale jen o záležitost MV, na celorepublikové úrovni zanikl výkonný výbor I. celostátní spartakiády, který se neosvědčil, a jeho úkoly převzalo předsednictvo Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport.

19 ABS, f. A 6/4, inv. j. 204, RMV č. 26 ze dne 28. 4. 1955 Štáb pro organizaci nácviku, příprav a vystoupení cvičenců DSO RH a vojsk MV na I. celostátní spartakiádě – jmenování členů.

20 ABS, f. A 5, inv. j. 3, Telefonní seznam I. CS, nedatováno.



Efektní závěrečné vystoupení, soustředné kruhy v národních barvách, obklopené pěticípu hvězdou, v níž v první řadě leželi příslušníci Pohraniční stráže a v druhé stáli vojáci Civilní obrany a Vnitřní stráže s namířenými zbraněmi. Sestava měla symbolizovat dík Sovětskému svazu za osvobození a připravenost k obraně vlasti, zbraně namířené směrem k publiku ale v některých vyvolávaly nepříjemné pocity. (foto: ČTK)

ministra vnitra měli příslušníci bezpečnostních složek poprvé veřejně vystoupit až na samotné spartakiádě. Vzhledem k nutnosti porovnat stupeň nácvičku a spolupráce (oficiálně ovšem „za účelem prohloubení spolupráce s pracujícím lidem a ostatními sportovci“) svolil ministr k účasti cvičenců příslušných jednot na krajských, případně okresních spartakiádách,

na nichž se vybírali účastníci, kteří měli vystupovat na Strahově. Ministr ovšem nezapomněl zdůraznit, že to nesmí být na úkor výkonu služby a plnění bojové a politické přípravy.²² Jednalo se o hlavní a poslední prověrku před samotnou spartakiádou. Na okresních a krajských spartakiádách i na dalších veřejných vystoupeních, konaných při jiných příležitostech,

vystoupilo celkem 19 021 cvičenců, z toho 12 854 mužů, 3 504 žen a 2 663 příslušníků vojsk MV.²³ Přesto zbývaly ještě mnohé nedořešené organizační i praktické záležitosti. Například náročná závěrečná scéna, vyžadující prostor a soustředění všech zúčastněných na jednom místě, se mohla nacvičovat teprve v době vlastního konání akce.

21 Tamtéž, Zpráva o průběhu příprav a provedení vystoupení DSO Rudá hvězda a vojsk MV na I. celostátní spartakiádě 1955, nedatováno.

22 ABS, f. A 6/4, inv. j. 208, RMV č. 30 ze dne 7. 5. 1955 Účast jednotek vojsk ministerstva vnitra na krajských, příp. okresních spartakiádách 1955.

23 ABS, f. Sekretariát ministra vnitra I. díl (A 2/1), inv. j. 195, Stav příprav DSO Rudá hvězda na první celostátní spartakiádu 1955 po ukončení krajských spartakiád, 13. 6. 1955.

Soustředění vybraných cvičenců v Praze proběhlo od 26. června do 7. července 1955. Téměř do poslední chvíle nebylo jasné, zda půjde o služební soustředění, nebo si cvičící na akci budou muset vzít dovolenou. Nakonec zvítězila první možnost. Včetně desetiprocentní zálohy do Prahy dorazilo 750 žen, které byly ubytovány ve škole v Žukovově ulici v Dejvicích (část dnešní Evropské), 2 600 mužů soustředěných do učiliště Ministerstva vnitra F. E. Dzeržinského na Veleslavíně a 2 650 příslušníků vojsk MV, kteří našli útočiště ve vojenském stanovém táboře Vodochody.²⁴ Jednalo se o pouhý zlomek z celkového počtu nacvičujících a dokumenty zachytily nespokojenost těch, kdo se nácvičku účastnili, ale do Prahy vybráni nebyli. Zvláště hlasitě protestovaly ženy. Jednotlivé kraje proto požadovaly navýšit směrná čísla cvičenců, které měly na Strahov vyslat.²⁵ Ještě před odjezdem do Prahy se ani nevědělo, kdo bude cvičit na Strahově, a kdo zůstane v záloze. Mnozí z těch, kdo se na poslední chvíli dozvěděli, že nevystoupí,

Spartakiáda pod kontrolou

Ministerstvo vnitra plnilo na spartakiádě také bezpečnostní službu. Již v prosinci 1954 vznikl štáb pro bezpečnostní zajištění spartakiády v čele s náměstkem Jindřichem Kotálem. Na starosti měl denní i noční průzkum situace během akce, zajištění vnitřní bezpečnosti, ochranu vedoucích státních a stranických činitelů i zahraničních delegací, ostrahu důležitých objektů, věznic, ale i státních hranic, s čímž souvisela intenzivní kontrola pasů a víz i zpřísněná cenzura atd. Jen v Praze mělo na hladký průběh vystoupení dohlížet 3 445 uniformovaných příslušníků Veřejné bezpečnosti (z toho asi třetina přímo na Strahově).

Pro Státní bezpečnost se stalo zvýšené nasazení hlavním argumentem proti účasti jejich příslušníků na nácvičku. Rozhodující roli měla hrát agentura, jejíž aktivizace začala již v jarních měsících v době okresních spartakiád. Tajní spolupracovníci měli působit mezi diváky i v řadách cvičenců, velká část z nich byla zverbována přímo pro tuto akci.

Z jednotlivých krajů tak do Prahy dorazily mezi desítkami tisíc cvičících i stovky informátorů a agentů Státní bezpečnosti. Jejich tzv. řídicí orgánové z řad StB přijížděli pod krytím funkcionářů Revolučního odborového hnutí (ROH), dopisovatelů regionálního tisku, funkcionářů tělocvičných jednot apod.

Zdroj: ABS, f. Organizační a vnitřní správa FMV, III. díl, inv. j. 716, TRMV č. 232 ze dne 17. prosince 1954 Štáb pro bezpečnostní zajištění I. celostátní spartakiády 1955 – zřízení; tamtéž, f. Vnitřní odbor Hlavní správy VB, inv. j. 285, Zpráva o bezpečnostních opatřeních v městě Praze, prováděných k zajištění I. Celostátní spartakiády 1955 v Praze, 10. 6. 1955.



se s tím nesnadno vyrovnávali. Spor musel řešit náměstek Klíma. Některé z žen (které údajně vše nesly daleko osobněji) na zprávu o své neúčasti reagovaly odjezdem. Část cvičenců v záloze navíc kvůli problémům s pořadatelem nakonec nebyla ani vpuštěna do hlediště.

Ještě před samotným vystoupením se cvičenci představili 3. července v ulicích Prahy v Průvodu dospělých. Sváteční atmosféru města si však mnoho neužili. Až do samotného vystoupení probíhal nácviček – zkoušky

Příslušníci DSO Rudá hvězda se účastnili 3. července Průvodu dospělých (foto: Fotoarchiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Historického muzea)

²⁴ Tamtéž. O cvičence se navíc mělo starat 400 osob pomocného personálu zajišťujících stravování, šatny, dopravu apod.

²⁵ Směrná čísla byla stanovena v dubnu 1955 na základě hodnocení kvality nácvičku. ABS, f. A 5, inv. j. 3, Organizace příprav DSO hvězda na I. CS, nedatováno.

Bulletin *Hlídka I. Celostátní spartakiády* měl informovat o dění i pomoci udržet morálku cvičenců (repro: ABS, f. A 5, inv. j. 3)

závěrečného hromadného obrazu se konaly na ruzyňském letišti. V řadě případů, zvláště u žen, byla pak hlášena zvýšená apatie v důsledku únavy a nedostatku spánku. Mnoho mužů vše naopak bralo jako velký výlet do hlavního města a docházelo k překračování večerky, porušování kázně i případům opilství.²⁶

DOZVUKY

Přes řadu problémů, jako byl pozdní začátek nácviku, obtíže se sháněním cvičenců, direktivy z centra neberoucí v potaz skutečnou situaci atd., byla spartakiádní vystoupení hodnocena jako úspěšná. Celorepublikové zkušenosti z nácviku ovšem nebyly nejlepší, ukázalo se, že dobrovolné sportovní organizace v podstatě zklamaly.²⁷ Ještě v roce 1955 proto vznikla jednotná Tělovýchovná sportovní organizace (TSO). Podobně tomu bylo na Ministerstvu vnitra, které reagovalo řadou směrnic a rozkazů. Jen v prosinci 1955 vyšly rozkazy ministra o zlepšení péče o vrcholové sportovce,²⁸ organizaci tělovýchovy u vojsk Ministerstva vnitra²⁹ a nový organizační statut Rudé hvězdy.³⁰ Ani ten nevydržel v praxi dlouho, již 1. ledna 1957 se tělovýchovné jednoty Rudá hvězda staly součástí jednotného Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV).³¹ V té době se již na Ministerstvu vnitra připravoval nácvik vystoupení na druhou spartakiádu v roce 1960.



MILAN BÁRTA (1976) studoval na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Od roku 2008 působí jako historik v Ústavu pro studium totalitních režimů. Specializuje se na problematiku dějin státobezpečnostních složek, pražského jara a událostí let 1968 a 1969. Je autorem řady studií, nejnověji vydal knihu *Josef Pavel. Život a doba* (ÚSTR – FF UJEP, Praha – Ústí nad Labem 2021).

26 Tamtéž, Informační zpráva dozorcí služby štábu I. CS při ÚV-DSO Rudá hvězda k 8.00 hodině dne 1. července 1955.
 27 GREXA, Ján - STRACHOVÁ, Milena: *Dějiny sportu*, s. 191.
 28 ABS, f. A 6/4, inv. j. 250, RMV č. 72 ze dne 5. 12. 1955 Zlepšení péče o přední reprezentanty a ostatní přední sportovce TSO Rudá hvězda.
 29 Tamtéž, inv. j. 251, RMV č. 73 ze dne 15. 12. 1955 Směrnice pro činnost tělovýchovné a sportovní organizace Rudá hvězda u vojsk MV - vydání.
 30 Tamtéž, inv. j. 254, RMV č. 76 ze dne 29. 12. 1955 Organizační statut tělovýchovné a sportovní organizace Rudá hvězda - vydání.
 31 Tamtéž, inv. j. 307, RMV č. 53 ze dne 15. 12. 1956 Nová organizace provádění tělesné výchovy v součástech MV a masové sportovní činnosti ve vojskách MV.